

“... ”

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun md. 283, md. 307/4, md. 309/4'de düzenlenmiş olan aleyhe değiştirme yasağı Anayasa m. 36 ve AİHS m. 6'da düzenleme alanı bulan adil yargılanma hakkıyla doğrudan ilişkilidir.

Kanun yoluna başvurma hakkı temel bir insan hakkıdır. AİHS'de kanun yoluna başvurma hakkı düzenlenmemekle birlikte AİHS m. 6'da düzenlenen adil yargılanma hakkının bir uzantısı olarak 22.11.1984 tarihli İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmeye Ek 7 Nolu Protokolün 2. maddesiyle bu hak açıkça tanınmaktadır.

Hak arama özgürlüğünü düzenleyen Anayasa'nın 36. maddesinin 1. fıkrasına göre, “Herkes meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir”

Bu anayasal hüküm, kanun yolları muhakemesine ilişkin yasal düzenlemelerin temel dayanağını oluşturmaktadır.

Diğer yandan, Anayasa m. 40/1'e göre, “Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir”.

Aleyhte değiştirme yasağı ceza muhakemesi'ne ilişkin olan ve çoğu da kaynağını Anayasa'da bulan birçok ilkeyle ilişkilidir. Bunlardan en önemlisi, hak arama hakkı (Anayasa 36 madde) ve verilen karara karşı yasal yollara başvurma hakkıdır. Aleyhe değiştirme yasağının pozitif fonksiyonu, sanığın hak arama özgürlüğünün korunmasıdır. Söz konusu yasağın olmadığı bir sistem düşünülecek olursa; hiçbir sanık, hakkında verilmiş olan bir mahkûmiyet hükmüne karşı kanun yolu denetimine başvurma kararlılığını gösteremeyecektir. Zira bu başvuruyla ortaya çıkacak neticenin her zaman daha ağır sonuçlar yaratma riski söz konusu olacaktır. Böyle bir durumda biçimsel anlamda kanun yoluna başvurma, yani hak arama özgürlüğünün tanınmış olması yeterli olmayacaktır. Bu biçimsel hakka içerik kazandıracak olan şey; hak arama özgürlüğünü kullanmanın, kullanan açısından daha ağır sonuçlara sebebiyet vermeyeceği noktasında bir güvence tesis edilmesidir.

Ayrıca adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birisi konumunda bulunan silahların eşitliği ilkesinin de aleyhe değiştirme yasağı ile doğrudan doğruya bir ilişkisinin olduğu söylenebilir. Aleyhe değiştirme yasağının benimsenmediği bir ceza muhakemesinde, sanığın savcı karşısında güçsüz durumda kalması tehlikesi, silahların eşitliği ilkesinin ihlalini gündeme getirecektir. Yalnızca sanık lehine yapılan bir hukuki çare neticesinde mahkemece verilen hükmün sanık aleyhine değiştirilememesi yargılamanın süjesi konumunda bulunan sanık ile Cumhuriyet Savcısı arasındaki eşitsizliğin kısmen de olsa dengeleme fonksiyonunu üstlenmektedir. Bu yasak sayesinde sanığın ikilemde kalmadan kanun yollarına başvurmalarının önü açılmış ve bu yolla bir anlamda adil yargılanma hakkının teminat altına alınması sağlanmış olmaktadır. Yine yalnız sanık lehine kanun yoluna başvurulmuş bir olayda hükmün sanığın aleyhine değiştirilebilme imkanının var olması sanığın bu yola başvurmalarını engelleyebilecektir. Böyle bir durumda sanık yargılamanın süjesi olmaktan vazgeçip objesi olmaya razı olacaktır ki bu durum hukuki dinlenilme hakkının da ihlali sonucunu doğurabilecektir. Bu itibarla denilebilir ki, aleyhe değiştirme yasağı adil yargılanma hakkı ile doğrudan ilgilidir.

Sanık, lehine yapılan bir kanun yolu denetiminde, karşılaşılabilecek muhtemel tüm neticelerin (hükümün onanması veya bozulması) kendisini en azından başvuru gerçekleşmeden önceki pozisyonundan daha kötü bir duruma düşürmeyeceği güvencesiyle hareket edebilmelidir. Hükümün aleyhine sonuç doğuracağı endişesi taşıyan sanık hukuka aykırı olduğunu düşünse bile hükümün aleyhine değiştirilebileceği korkusu ile yasal yollara başvuramama yolunu seçebilir. Bu ise sanığa tanınan hak arama hakkı ve yasal yollara başvurma hakkının ihlali anlamına gelir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun basit yargılama usulünde itirazı düzenleyen 252/3. maddesi: "Mahkeme, ikinci fıkra uyarınca hüküm verirken, 251. madde kapsamında basit yargılama usulüne göre verdiği hükümlerle ilgili değildir. Ancak, itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı hâllerde 251. maddenin üçüncü fıkrası uyarınca yapılan indirim korunur." şeklindedir.

Maddenin ikinci cümlesindeki "itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı hâllerde 251. maddenin üçüncü fıkrası uyarınca yapılan indirim korunur" şeklindeki hüküm aleyhe bozma yasağına aykırı olup hukuki dinlenilme hakkına, hak arama hürriyetine, kanun yollarına başvurma hakkına, silahların eşitliği ilkesine ve netice itibarıyla adil yargılanma hakkına ve bu itibarla Anayasa'nın 36/1, 40/1 maddelerine aykırı olması sebebiyle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 252. maddesinin üçüncü bendinin ikinci cümlesindeki "sanık dışındaki kişiler tarafından" ibaresinin iptali gerektiği kanaatine varılmakla Anayasa'nın 152. maddesi ile 6216 sayılı Yasa'nın 40. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesi'ne başvurma zorunluluğu hasıl olmuştur.

Açıklanan nedenlerle;

KARAR:

1-5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun üçüncü bendinin ikinci cümlesindeki 2709 sayılı 1982 Anayasasının 36/1 ve 40/1 maddelerine aykırı bulunduğu değerlendirilen "sanık dışındaki kişiler tarafından" ibaresinin iptali için Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Kanunun 40. maddeleri gereğince Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasına,

2-Anayasa Mahkemesi'nin bu konuda vereceği karara kadar davanın geri bırakılmasına,

3-Anayasaya aykırılığın değerlendirilmesi için, gerekçeli başvuru kararının aslı, başvuru kararına ilişkin tutanağın onaylı örneği ve dava dilekçesi ile dosyanın diğer ilgili bölümlerinin onaylı örneklerinin Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesine,

4-1982 Anayasası'nın 152/3. maddesi gereğince dosyanın Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesinden başlamak üzere 5 (beş) ay içerisinde Anayasa Mahkemesi'nce karar verilmesinin beklenilmesine, bu süre içerisinde karar verilmezse davanın yürürlükte Kanun hükümlerine göre sonuçlandırılmasına karar verilmiştir."